

ÖTEYE MEKTUP

MUAZZEZ AKIN

Öteye Mektup

ISBN: 978-605-5286-26-2

Editör / Filiz Özden

Mizanpaj / E. Bahar Mete

Araştırma, Belgeleme ve Yayına Hazırlık / Naci Akın

Yayın Ekibi / Çiğdem Karaca, Demet Kurtbaş, Demet Uyar, Gülderen Çopur,
Merve Dinar, Murat Öcal, Songül Düzgün, Tuncay Kızılaslan, Zafer Akta

Elma Yayınevi / Aziziye Mah. Portakal Çiçeği Sok.

No: 37/7 Çankaya/Ankara

Yayıncı Sertifika No / 12437

Basımevi / MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri

Ağaçişleri Sanayi Sitesi 1357. Sok.

No: 41 Ostim/Ankara

Matbaa Sertifika No / 14338

1. Basım Mart 2013 • 3. Basım Eylül 2014

Her türlü kitap talebinizi temsilciliklerimizden,
www.elmayayinevi.com adresimizden, telefon veya faks aracılığıyla
yayınevimizden yapabilirsiniz. Kitaplarımızla ilgili görüşlerinizi
www.elmayayinevi.com adresindeki web sitemizde belirtebilirsiniz.

İZGÖREN YAYINLARI ©

Kitabın tüm yayın hakları ELMA YAYINEVİ ©'ne aittir.

Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Türkiye'de basılmıştır.

"ELMA", AKADEMİ ARTI YAY. AŞ'nin bir markasıdır.

Copyright © 2013, ELMA Publishing House

temsilciliklerimiz

Akdeniz Bölgesi / CDR Eğitim ve Danışmanlık • Gökçe Ateş • Tel: (242) 247 72 72 • gokceates@izgorenakademi.com

Bursa / MGK Eğitim Hizmetleri • Özlem Erbaşlar • Tel: (224) 243 87 15 • ozlemerbaslar@izgorenakademi.com

Kayseri / OAG Eğitim Danışmanlık • Gökçen Acuner • Tel: (352) 234 17 18 • gokcenacuner@izgorenakademi.com

Kocaeli / Özel Batı Karadeniz Eğitim Danışmanlık • Yasemin Kaya • Tel: (262) 319 02 00 • yaseminkaya@izgorenakademi.com

Samsun / Karadeniz Eğitim ve Danışmanlık • Salih Özgür • Tel: (362) 431 34 36 • karadeniz@izgorenakademi.com

Hayat Amacımız

Daha eğitimli ve daha
çok okuyan bir ülke
için çalışıyoruz.

Gelecek Hayalimiz

Alanımızda Türkiye'nin
en saygı duyulan kuru-
mu olacağız.

Değerlerimiz

Dürüstlük
İş Kalitesi
Girişimcilik
Hoşgörü
Yurt Sevgisi

Kırlangıçları hep çok sevdim.

Ayvalık'ta bir açık hava otelindeyim, resepsiyon da açıkta. Resepsiyonun köşesinde bir kırlangıç yuvası var; üç yavru, kafalar dışarıda, gagalar açık. Anne ve baba gidip gelip yiyecek getiriyorlar ve ayrı zamanlarda geldikleri için birbirlerini görmüyorlar. Anne birinci yavruya yem veriyor, birazdan baba gelip ikinciye, anne tekrar geldiğinde üçüncüye, baba gelip birinciye. İnanılır gibi değil, sırayı hiç şaşırmadılar: ADALET.

Akşama doğru sudan çıktım, baktım yuvaya siyah bir kedi yaklaşmış. O ufacık ana baba canhıraş bir şekilde dalıp, çıkıp kediyi uzağa kadar kovaladılar: CESARET.

Otel sahibi şunları anlattı: Bahar başlarında göçten döndüklerinde yuvanın bulunduğu bölümün kapalı olduğunu görünce, resepsiyon görevlisinin kaldığı odaya girip çıkıp onu uyandırmışlar; sonra da resepsiyona uçup kepenkleri kaldırtmışlar: AKIL.

Sabah su içmek için fiskiye'nin üzerinde dolaşıp çılgıklar atıyorlardı, ta ki fiskeye açılana kadar: İLETİŞİM.

Yuvalarını öyle bir yaparlar ki yıllarca dayanır: KALİTE.

Yazları sıcak ülkelere göç ederler: YENİLİK.

Onların yaptığı yuva, diğer kuşların saman çöplerini üst üste koyarak yaptığı dingildik yuvalara hiç benzemez. Benzer bir yuva yapabilen başka kuş yoktur: FARKLILIK.

Hiç kırlangıçları bir yerde pineklerken hatırlıyor musunuz? Devamlı uçarlar: ÇALIŞKANLIK.

İnanılmaz hızlıdırlar, su zerresini havada yakalarlar: HIZ.

Binlerce mil uzaktan hep aynı yuvaya dönerler. Ömürlerinin sonuna kadar yuvalarına bağlıdırlar: YURT SEVGİSİ.

Kırlangıçları hep çok sevdim.

Ahmet Şerif İzgören

Öteye Mektup

İçindekiler

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
ATIF AKIN	13
ÖTEYE MEKTUP I	25
ZAMANDA HAYAT YOLCULUĞU	35
24 Kasım Öğretmenler Günü	53
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	59
EVLENMEMİZ	65
DAYIMIN ÖLÜMÜ VE SİYASETE DOĞRU İLK ADIM	89
ATIF'IN İLK MİLLETVEKİLLİĞİ	95
AVRUPA YOLCULUĞU	105
27 MAYIS DARBESİ VE YASSIADA GÜNLERİ	111
YASSIADA'DA YAZILIP ÇİZİLENLER	123
Zindan Duvarları	130
ADADAN MEKTUPLAR	135
KARARA DOĞRU	163
ADADAN SON MEKTUPLAR	165
ASKI	169
KAYSERİ CEZAEVİ'NDEN ANEKDOTLAR	183
KAYSERİ MEKTUPLARI	193
KAVUŞMA GÜNÜ	207
SILAYA DÖNÜŞ	209
BİR KÜTÜPHANE	213
HAC GÖREVİ VE SONRASI	217
KOMŞULARIMLA SEYAHAT	227
KORKUNÇ GÜN	231

Öteye Mektup

2002 YILI.....	235
AMERİKA SEYAHATI	239
Indiana Bloomington.....	242
SURİYE	245
UMRE VE KUDÜS ZİYARETİ.....	249
MISIR SEYAHATI	255
YILLAR GEÇİYOR	261
ALTIN KIZLARIN ESKİŞEHİR TURU	267
ANKARA'DA DEMİRCİ GÜNLERİ.....	271
ÖTEYE MEKTUP II.....	275
KÜTÜPHANE VE KİTAP DOSTU ÖDÜL TÖRENİ	281
HAYAT YAŞANAN ANDIR	287
Bolu Gezisi	287
ÖTEYE MEKTUP III	295
AKÇAKOCA.....	299
BALKAN ÜLKELERİ GEZİSİ	301
DEMİRCİ	313
YILBAŞI GECELERİ	323
ANKARA.....	329
ÖTEYE MEKTUP IV (SON).....	333
GAZETE KUPÜRLERİ	339
BELGELER	349
FOTOĞRAFLAR	367
MEKTUPLAR	387
Yassıada Mektupları	393
Kayseri Cezaevi Mektupları	406
KIRKPARELER (PATCHWORK)	423

Önsöz

İnsan hayatı inişli çıkışlıdır, bir de hayatı değiştiren kırılma noktaları vardır. Benim hayatımın kırılma noktası da, rahmetli anne ve babacığımın, öğretmenlerim, yakın dost ve akrabalarımın da telkinleriyle, ablamı ve beni ortaöğrenim görmek üzere yatılı olarak İzmir Kız Lisesi'ne göndermesidir.

Biri üç sınıflı iki ilköğretim okulundan başka okulu olmayan bir kasabadan, kasaba dışına tahsil için giden ilk kız talebeler olmak gururunu ömür boyu taşıdım. Bizim açtığımız yoldan, sonra kuzenlerim, akrabalarım, kardeşlerim ve başka ailelerin kız çocukları da geçerek tahsile gittiler. Bugün binlerce genç kızımız, yüksek tahsile gidiyor; ülkenin her tarafında okuyorlar, çalışıyorlar. Bu kızlarımız, eğitim, sağlık, memuriyet hizmetlerinde ve çalışmada hayatında önemli yerler edindiler.

1938 yılında başlayan Demirci dışındaki hayat yolculuğum, bana kendi ayaklarım üzerinde durabilmeyi, özgür düşünebilmeyi, topluma, toplumsal olaylara farklı açılardan bakabilmeyi, demokratik hoşgörüyi, dünyayı, farklı inanç ve kültürleri tanıyabilmeyi, insanları sevmeyi, insani değerleri korumayı, idealist, iddia ve hedef sahibi olmayı öğretti ve daha birçok haslet kazandırdı. O günden beri hayatımın akışında kendimce önemli saydığım hadiseleri not etmeye başladım. Bir gün gelip bunları kamuoyuyla, başkalarıyla paylaşacağım hiç aklıma gelmezdi.

Yatılı okumak, aileden ayrı, yeni arkadaşlarla başka bir dünya kurmak, insanın kişisel gelişimi ve kendi ayaklarının üzerinde durmayı öğrenmesi bakımından da çok önemli bir adım; ancak aile hasreti, gurbet duygusu, bir kap sıcak yemeğe duyulan özlem de insan hayatını etkileyen önemli bir unsur. Bu nedenle, Ankara'daki günlerimde Demirci'den tahsile gelen gençleri zaman zaman evimde ağırlar, onların özlemlerini gidermeye çalışırdım. Onlarla bir arada olmak, yemek yemek, bir şeyleri paylaşmak bana da mutluluk ve huzur veriyordu.

Öteye Mektup

1991 yılında büyük oğlum İbrahim'i kaybettiğim o meşum kazanın ardından yeniden sağlığıma kavuştuğumda, daha büyük gruplar oluşturan kızlı erkekli Demircili öğrencilerle bu yemek olayını rutin hale getirdik. Zamanla grup daha da büyüdü. Artık Demircili gençlerimiz benim evimi ana evi gibi görüyorlar, sık sık ziyarete geliyorlardı. Bu yemeklerde, ziyaretlerde onlarla anılarımı paylaşıyor, öğütler veriyordum. Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşanan acı, tatlı birçok hadiseden bihaber olan gençler de anlattıklarını ilgiyle dinliyorlar ve feyiz alıyorlardı. "Muazzez Teyze, bunları yazsanız;, saklı kalmasın, herkes istifade etsin," diyorlardı. Sosyal medyada "Demircili Muazzez Teyze Hayranları" grubu kurdular, yüzlerce üyesi oldu.

Yapabilir miydim? 60 yaşından sonra Kuran öğrenmiştim. Bilgisayar öğrenmeye arzumu ve isteğim vardı. Bir taraftan da en büyük hayallerimden olan Demirci'de eşim anısına bir kütüphane kurmayı başarmıştım. 80 yaşından sonra bilgisayarı öğrendim, anılarımı, notlarımı derleyip bilgisayara aktardım.

2009 yılında, Türk Kütüphanecilik Derneği tarafından, "Yılın Kütüphane Dostu" ödülüne layık bulundum. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda, ödül töreninde yaptığım konuşmam herkesi ağılattı. Ondan sonra gazete haberleri, televizyon programları, özel röportajlar derken anılarımı herkesle paylaşma imkânı buldum. Demirci'deki okullarda öğrencilerle yaptığım sohbet toplantıları sonunda, minik yavruların ve öğretmenlerinin teşvik ve destekleri benim bu kitabı yazmama sebep oldu.

Yeni kuşakların yakın tarihimizi ve yaşanan siyasi olayları bilmeye, öğrenmeye hakkı var. Fikirlerini, kanaatlerini oluştururken de bilinçli olarak davranmaları gerekiyor.

Benim onlara öğüdüm: Hoş görülün olsunlar, fikirlere hürmet etsinler, millet iradesinin her zaman en üstün irade olduğunu kabullensinler, ayrılıklardan değil birlik ve beraberlikten yana olsunlar, kindar değil dindar olsunlar, insan hakları ve hürriyetlerden yana olsunlar, Cumhuriyetimize sahip çıksınlar ve her şeyden önce insan onuruna ve haysiyetine en uygun rejim olan demokrasinin faziletine inansınlar.

Bunu anlatabilmeyi başarabiliyorsam ne mutlu bana...

Muazzez Akın
Temmuz 2012

Giriş

Bizler Cumhuriyet'in ilk kuşağı oluyoruz. Ben 1926, eşim Atıf Akın ise 1925 doğumlu. Babalarımız, annelerimiz ise, Osmanlı'nın çöküşüyle başlayan savaşlar ve Milli Mücadele ile devam eden o zor yılların çocukları, gençleriydiler.

Biz Cumhuriyet'in kazanımları ile büyüdük. Esareti tatmadık, hür ve bağımsız bir ülkenin çocukları olarak dünyaya geldik; ama bunun elde edilmesi için bedel ödeyen büyüklerimizin hikâyeleriyle büyüdük. Türk insanı bu bedeli en ağır biçimde ödedi. Çanakkale'de yüz binler kaldı, Milli Mücadele ona keza. İşbirlikçiliği, ihaneti, vurdumduymazlığı, aymazlığı gördü bu millet; ama sonunda bedeli ağır da olsa zafere ulaştı, hürriyeti, bağımsızlığı, Cumhuriyet'i kazandı.

Ödenen bu ağır bedellerdir ki biz bugün Cumhuriyet'i koruma adına hassas davranıyoruz. Oysa biz demokrasinin, çoğulculuğun, çok partili siyasi hayatın bu ülkeye gelmesinde bedel ödeyenlerden değildik. Halk kendi iradesiyle demokrasiyi bu ülkeye getirdi, onun önünü açanlara da hep minnet duydu. İşte biz bedel ödemediğimiz için demokrasiyi korumasını beceremedik.

27 Mayıs'ta kesintiye uğrayan demokrasimizle birlikte kazanırken ödemediğimiz bedelleri misliyle ödedik. Sonrasında neredeyse her on yılda bir yeni bir darbeyle bedeller ödetilmeye devam edildi. Yazık... Çok şey kaybettik. Canlar kaybettik, nesiller kaybettik, itibar kaybettik; geri kaldık, geri bıraktırdık, kalkınmamız yavaşladı; bir türlü muasır medeniyet seviyesine ulaşma yönünde hızla yol kat edemedik.

Biz milli ve manevi değerlerimizi, toplumsal değerlerimizi, gelenek ve göreneklerimizi, inançlarımızı, tarihimizi, kültürümüzü,

kimliğimizi ve benliğimizi koruyarak çağdaşlaşmayı, ilerlemeyi, gelişmeyi, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmayı hedeflemiştik. Bu her şeyden önce insanımıza değer vermek, insani değerlere sahip çıkmak, cumhuriyetin en temel tanımında yer alan millet egemenliğine saygı duymaktı. Biz böyle yetiştik, böyle öğrendik ve hayatımız boyunca da böyle yaşadık.

Atıf da, ben de ilk dini bilgilerimizi daha çocuk denecek yaşta, gerçek bir ilim adamı olan dedemiz Hacı Müftü Efendi'den aldık. Dinin hurafe olmadığını, ilerlemeye, gelişmeye asla engel teşkil etmediğini, aslında Kuran'ın bütün pozitif ilimlerin de en temel kaynağı olduğunu ondan öğrendik. Bugünün evrensel değerleri arasında yer alan temel hak ve hürriyetlerin, insan haklarının, demokratik hakların, insani değerlerin hemen hepsinin aslında bizim dinimizin esasları arasında yer aldığını gördük.

Dedem Hacı Müftü Efendi, ataları Emir Mehmetler, yüz yıllar önce Horasan'dan Anadolu'ya din ve ilim yayma adına gönderilmişler ve Demirci'yi yurt tutmuşlar. Bu görevi de fevkalade başarıyla yapmışlar, bağnazlığı, yobazlığı değil gerçek dini ve ilmi aşlamışlar. Emir Mehmetler Demirci'yi yurt edindikten sonra, Demirci'nin idaresini üstlenen Şehitoğlu hanedanı ve İzmirizadeler ile kız alıp vermişler ve karışmışlardır. Bu nedenledir ki, Emir Mehmetler, onların devamı olan Müftüler ile onlarla karışıp birleşen, akraba olan İzmiroğulları Demirci'de her türlü çağdaşlaşma, yenileşme, ilerleme, gelişme ve aydınlanma adına yapılan ilklerin altına imza koymuşlardır.

İlk kanaat önderleri, ilk belediye reisi, Cumhuriyet kurumlarının ilk kurucuları, seçilmiş ilk encümenler, demokrasiye geçişteki ilk parti başkanı, ilk milletvekili ve daha birçok ilkler de bu aileler içinden çıkmışlardır. Hasbelkader ablam ve ben de tahsil için kasaba dışına yatılı olarak giden ilk kız talebeleriz. Bizim açtığımız yoldan, önce kuzenlerimiz, kardeşlerimiz, ardından da on binlerce kız talebe geçti ve bugün yurdun dört bir yanında bu ülkeye hizmet veriyorlar.

Biz Cumhuriyetimizin ilk kuşağı olarak çok zor günler yaşadık; ama umudumuz, inancımız, hedeflerimiz vardı. Bunları kısmen de

olsa başardık. Biz yoklukları da, kıtlıkları da, karneyi de gördük, İkinci Dünya Savaşı günlerinin ızdırabını milletçe yaşadık, ama inancımızı bir gün olsa bile kaybetmedik.

Darlığı gördüğümüz gibi varlığı da gördük. Değişimi yaşadık, ülkenin günbegün kalkınmasına, gelişmesine, ilerlemesine tanıklık ettik. Karasabandan traktöre, gaz lambasından ısıllı ısıllı yanan lambalara, “al asma”dan (Bkz. sayfa 47) manyetolu telefona, ardından cep telefonlarına, internete, merkeple gidilen patika yollardan otobana geçişi adım adım izledik; gördük; yaşadık. Bu büyük değişim ve dönüşüm Türkiye’nin muasır medeniyetler seviyesine ulaşmasının da ilk adımlarıydı.

Bütün bu gelişmeler, ilerlemeler, demokrasiye geçiş, sonra yenisinden demokrasinin rafa kaldırılması, vesayet altına alınması, yenisinden mücadele ve kazanımlar kolaylıkla olmadı. Çok acı tecrübeler yaşandı, canlar feda edildi, ocaklar söndü; ama hayat devam ediyor, artık hiçbir şeyin geri dönüşünün mümkün olamayacağı bir safhaya girildi. Artık bu ülkede darbelere yer yok, idam sehpalарına yer yok.

Bugünün gençlerinin çoğu geçmişte yaşanan acı tecrübelerden bihaberler. Çoğu memleket meselelerinin çok uzağında, maalesef her şey ilerlerken eğitim sistemimizde bir türlü yol alamamışız. Teknoloji ilerlemiş, gelişmiş; bunların nimetlerinden yararlanıyoruz, ama hâlâ gençlerimiz çok şeyden haberdar değiller. Herkes gençleri kendi düşünceleri, kendi görüşleri, kendi yaşam biçimleri ve anlayışları doğrultusunda dar kalıplara sokmak istiyor. Âdeta tek tip gençlik modeli yaratılmak isteniyor. Oysa gençler geçmişini, tarihini, yaşananları öğrenmeli; farklı bakış açılarını değerlendirmeli, düşünmeli, analiz etmeli ve kendi yönünü çizmelidir.

Seksen altı yıla sığan ömrümde çok şey yaşadım, darbeler, adaletsiz mahkemeler, hapishaneler, acılar, ölümler, daha neler neler. İyi günler de gördüm, zaferler, kazançlar, insanlık adına yapılan çok güzel şeylere de tanık oldum. Tıpkı şarkıda söylendiği gibi:

“Ben suyumı kazandım da içtim, ekmeğimi böldüm de yedim. Alkış duyduğum, ihaneti gördüm. Sesim de oldu, sessizliğim de...”

Öteye Mektup

1948 yılında dayımın oğlu Atıf'la evlendim. Ondan öncesinde de çocukluğumuz, gençliğimiz birlikte geçmişti. O küçük yaşta tahsil için Demirci'den ayrıldı, ardından ben de İzmir Kız Lisesi'ne gittim. Sonra üniversite yılları, tayinler, askerlik derken hep gurbette geçti günleri. Evliliğimiz döneminde de, mahkemeler, mahpusluk yıllarında hep mektuplaşmakla geçti ömrümüz. O mektuplar hâlâ durur, kimileri tarihe tanıklık edecek nitelikte. O öldükten sonra da zaman zaman onunla paylaşma ihtiyacı duyduğum olayları yazmıştım. Şimdi tek arzum, acıları da, güzellikleri de, bu mektupları da yeni nesillerle paylaşmak; karınca kadarınca yakın tarihimizin siyasi olaylarına ışık tutmak.

Bunları kitap haline getirmeye karar verdiğimizde, adını küçük oğlunun eşinin önerisiyle **“Öteye Mektup”** koyduk. Zira bu kitap 86 yıllık ömrümde yaşadıklarımın yanı sıra Atıf'ın sağlığında ayrı düştüğümüz acı, tatlı günlerdeki mektuplardan ve onu öteki âleme yolladıktan sonra tuttuğum notlar ve bu âlemden öteye yazdığım mektuplardan oluşuyor. O yüzden önce Atıf'ı tanımanızı istiyorum.

Atıf Akın

Atıf benim için önce beraber büyüdüğüm, çocukluğumu geçirdiğimiz dayıoğlu, sonrasında bir arkadaş ve ondan sonra da acı tatlı hatıraları, zorunlu ayrılıkları ve sevinçli kavuşmalarıyla hayatımın otuz yıla yakın bir süresini birlikte geçirdiğim bir eş, sevgili ve hayat arkadaşıydı. Onu öteki âleme yolladıktan sonra da ben hep manen onunla yaşamaya devam ettim. Attığım her adımda âdeta onun manevi varlığını ve yol göstericiliğini hissettim. Onun bıraktığı emanetleri yetiştirirken de hep o yanımdaydı. O, benim için bir hayat arkadaşı olmaktan da öte bir yol göstericiydi. Bu benim için hep böyleydi, ömrüm yettikçe de böyle olmaya devam edecek; ama o yaşadığı sürece sadece bana ve çocuklarına, ailesine ait biri değildi; topluma mal olmuş bir fikir adamı, kanaat önderiydi. O yüzden onu sadece bizim tanıdığımız yönüyle tanımlamak da yeterli değildir.

Ben onu yaşadıklarıyla, paylaşımlarımızla, mektuplarda yazdıklarıyla, kardeşleri, yakınları, dost ve arkadaşlarının benimle paylaşıtlarıyla tanıyordum. Talebeliği dönemindeki öğrenci hadiselerine bakış açısını, siyasi düşüncelerini, kanaatlerini, yaklaşımlarını çoğunlukla benimle paylaşırdı. Gerek gençliğinde ve gerekse hapisshane hayatında, küçük cep ajandasına tuttuğu notlar vardı; onlardan da çok şeyler öğrendik. Sonraki yıllarda evlatlarının da siyasete girmesiyle onlarla da birçok düşüncesini paylaşmış, birçok şeyi onlarla birlikte mütalaa ve müzakere etmişti. Ancak kısa ömrünün neredeyse üçte ikisini kaplayan siyasetle ilgilendiği dönemlerdeki çeşitli toplantılarda yaptığı konuşma ve nutuklarından; meclisteki hal ve hareket tarzından, müzakerelerinden ve yaklaşımlarından; hapisshane hayatında yaşadığı olaylardan ve görüşmelerinden, belki de birçoğundan haberdar değildik. Oysa onun biyografisini yazmak,

anlatmak için bunlardan da haberdar olmak, onun siyasi fikirlerinin oluşumundaki incelikleri irdeleyebilmek, onları analiz etmek, çıkarımlarda bulunmak gerekirdi.

Demirci’de onun adına yaptırdığımız “Atıf Akın Kütüphanesi” açıldığında, gazetelerde yer alan çeşitli haberlerde, onun Demirci’nin ilk milletvekili olduğu, Yassıada’da hüküm giydiği ve benzeri bilgiler yer aldı. Oysa onun kimliği, kişiliği, hayatı, fikirleri, mücadelelerle geçen ömründeki iniş ve çıkışları, idealleri, amaçları, hedefleri, başarıları ve benzeri özelliklerinden hiç söz edilmedi. Gerçi kütüphanenin müze bölümünde yer alan fotoğraflar vesair görseller onun hayatı ve kimliğiyle ilgili olarak bazı ipuçları veriyordu; ama yeni nesillerin onlardan bir anlam çıkarabilmesi pek de mümkün görünmüyordu.

Zaman içerisinde kütüphane iyice oturup halkın ve ilçedeki üniversite, eğitim ve kültür kurumlarının mensuplarının, entelektüellerin ilgi odağı haline gelince, buraya adı verilen kişinin kim olduğu yönünde merak da uyanmaya başladı. Bu merak araştırmaları da beraberinde getirdi. O zaman küçük oğlumuz Naci, benden, aile büyüklerinden, siyaset arkadaşlarından aldığı bilgileri kendi dağarcığındakilerle birleştirerek bir biyografi hazırladı ve kütüphaneye koydu. İlgi duyanlara, araştırmacılara, gazetecilere bu biyografi verildi. Yerel tarih grubu araştırmacıları da kendilerince araştırmalar yaptılar. Naci de Yassıada duruşmalarına ilişkin belgelere ulaştı, bilinmeyen birçok şeyi ortaya çıkardı.

Bugün artık, Atıf’ı daha iyi tanımanın ve tanıtmanın zamanı geldi. Benim 86 yıllık ömrüme sığdırdığım bu hatıratımda da başaktör o. Ancak onun hayatı burada anlatılanlardan çok daha fazlasını kapsıyor. Burada anlatılanları daha iyi anlayabilmek için de onu daha yakından tanımak gerekiyor. Elde edilen belgeler, anlatımlar ışığında bu işi derleyip toparlamak da gene Naci’ye düştü. İşte Atıf’ın kısa hayat özeti:

Atıf Akın, 1 Ocak 1925 yılında Emir Mehmetzadelerden Müftüzade Edip Bey ile İzmirizadelerden Refika Hanım’ın ilk evlatları olarak Demirci’de dünyaya geldi. Emir Mehmetzadelerin 1600’lü yıllarda

Horasan'dan ilim yayma ve din eğitimi için Anadolu'ya gönderildiği ve Demirci'yi yurt tuttukları bilinmektedir. İzmirizadelerin ise Ankara Savaşı sonrasında Demirci ve havalisinin yönetiminin tekrar Saruhanlılara verilmesinin ardından Demirci'nin ekonomi ve ticaretinin geliştirilmesine katkı sağlamak üzere İzmir'den gönderildikleri rivayet olunmaktadır.

Her iki aile de Demirci'nin köklü ailelerinden olup uzun yıllar birbirlerinden kız alıp vermek suretiyle kaynaşmışlar ve bütünleşmişlerdir. Bu aileler aynı zamanda iki yüz yıla yakın bir süre Demirci'nin yönetimini üstlenmiş olan Osmanlı Hanedanı'nın akrabası Karakeçili Aşireti'nin kolu olan Şehitoğulları Hanedanı'nın da akrabalarıdır. Atıf'ın büyükannesi Tayibe Hanım, Demirci'de belediye teşkilatının ve merkezi idarenin tesisinde son Voyvoda Beyi olan Şehit Oğlu Mazlum Ağa'nın kızıdır.

Atıf, köklü gelenekleri olan bu ailelerin örf, âdet, gelenek ve görenekleriyle yetişmiştir. İlk dini bilgilerini dedesi Hacı Müftü İbrahim Hakkı Efendi'den almış, milli, manevi, insani değerlere bağlılığı ve çağdaşlaşmayı ise babası Edip Bey'den öğrenmiştir.

Hacı Müftü Efendi aydın bir din adamı ve müderrisi. Milli Mücadele'nin "Cihat" sayılacağına dair Ankara Müftüsü Rifat Efendi'nin (Börekçi) fetvasını Anadolu'da ilk tasdik eden müftülerdendi ve halkı milli mücadeleye davet eden vaaz ve telkinleri ile biliniyordu. Hacı Müftü Efendi oğlu Edip Bey'in şer'i hukukun yanı sıra beşeri ve medeni hukuku da öğrenmesini istemiş ve İstanbul'a kadı mektebine göndermişti. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Edip Bey askere alınmış ve Milli Mücadele ile birlikte 8 yıl cephede ihtiyat zabiti (yedek subay) olarak askerlik yapmış ve okulu tamamlayamamıştı. Cumhuriyet'in kurulmasını müteakip ise Cumhuriyet'in eğitim ordusuna öğretmen olarak katılmıştı. O yüzden içinde hep bir ukde kalmıştı ve Atıf'ın hukukçu olarak yetişmesini arzu ediyordu.

Atıf, ilkokulu Demirci'de Abdurahman Şeref Bey İlkokulu'nda okudu. Mezun olduğu dönemde Demirci'de henüz ortaokul bulunmuyordu, Edip Bey onu ortaokul tahsili için Manisa'ya, dayılarının yanına gönderdi. Atıf küçük bir Anadolu kasabası olan Demirci'den şehzadeler şehri Manisa'ya geldiğinde hiç yabancılık çekmedi; çünkü hem zeki, akıllı bir çocuktan hem de aileden ve okuldan sağlam bir eğitim almış, altyapısını ve kültürel biri-

Öteye Mektup

kimini geliştirmişti. Demirci Yörük, Türkmen nüfus yoğunluğuna sahip bir taşra kasabası olmakla beraber, dışa açık, büyük şehirlerle irtibatı ve etkileşimi kuvvetli olan, birçok âlim, devlet adamı ve bürokrat yetiştirmiş, eğitime önem veren, köklü tarihi ve geçmişı olan bir ticaret ve kültür merkeziydi aynı zamanda. Bu yüzden Atıf, Manisa'ya geldiğinde sadece Yörük, Türkmen kültürüyle değil, evrensel değerlerle de donanmıştı.

Manisa, Demirci'ye oranla daha yerleşik ve çok kültürlü bir kentti. Şehzadelerin eğitim kenti olduğundan saray kültürünün etkileri görülmekte, aristokrat aileler bulunmakta; halkı da Milli Mücadele öncesinde Rum nüfus ve diğer gayrimüslim unsurlarla etkileşim içindeydi. Balkan Savaşları sonrası Balkanlardan yoğun bir göç almış, Milli Mücadele sonrasında da Selanik ve Girit başta olmak üzere birçok mübadile kucak açmıştı. Bu göçmen unsurlar yerli halk ile karışmış ve kaynaşmış, kendi kültürlerinin yanı sıra âdetleri, gelenekleri, görgü ve görenekleri ile mutfaklarını da buraya taşımışlardı. Bu Manisa'nın zenginliğı idi. Atıf, Manisa'daki tahsil hayatı boyunca bu yeni kültürlerle de tanıştı. O ailelerin çocuklarıyla da yakın dostluklar kurdu, kaynaştı. Bir cihan imparatorluğundan, Anadolu'ya sığınmış bir ulus devletin ve küçüllişümüzün nedenlerini daha iyi görme, anlama fırsatı buldu.

Dayıları Manisa'nın seçkinleri arasında yer alıyordu. Onların dostları, Manisa'nın önde gelen eşraflarıyla tanışma, konuşma, henüz çocuk sayılabilecek yaşta olmasına rağmen fikir alışverişinde bulunma ve kendini geliştirme fırsatı buldu. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası lehinde yazılar yazdığı için İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan, fakat beraat eden, sonrasında da Ankara'ya ve siyasete küserek Manisa'daki çiftliğinde inzivaya çekilen annesinin yakın akrabası ve babasının dostu Fevzi Lütüi Karaosmanoğlu ile de hem dünya hem de ülke meselelerini tezekkür etme imkânı buldu.

Atıf ortaokulu bitirdiğinde, daha genç yaşta fikri olgunluğ a erişmiş bulunuyordu. Lise öğrenimine İzmir Birinci Erkek Lisesi'nde (Atatürk Lisesi) devam etti. İzmir'de onu bir ömür boyu sürecekt yeni dostluklar, yeni arkadaşlıklar ve yeni ufuklar bekliyordu.

İzmir Türkiye'nin Batı'ya açılan yüzü, âdet a bir Avrupa kentiydi. Geçmişinden gelen yerleşik bir kültürü vardı. İzmirli ler, dış dünya ile bağları kuvvetli ve ticareti bilen insanlardı. Makedonya'nın, Selanik'in seçkin-

leri, gazeteleri, işletmeleri ve kurumları ile birlikte göçmüşlerdi İzmir'e. Milli Mücadele'nin başlangıcı sayılabilecek ilk kurşun burada atılmıştı. Cumhuriyet'in iktisadi temelleri bu kentte atılmıştı. Bu kentin insanların dan olan Levantenler, Yahudiler, Sabetayistler Türkler kadar olmasa bile işgalden zarar görmüşler, Müslümanlarla neredeyse aynı kaderi paylaşmışlar ve Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra bu toplumun bir parçası olmuşlardı. Kısacası İzmir, Atf'ın yaşadığı diğer yerlere göre çok daha fazla kozmopolit ve çok kültürlü bir kent idi.

Atf lise tahsili için İzmir'e geldiğinde, mahcup, çekingen bir taşra delikanlısı değil, fikirleri, dünya görüşü olgunlaşmış, ne istediğini bilen, ayakları yere basan, liderlik ve önderlik vasıfları gelişmiş, kendinden emin ve kişilik sahibi biriydi. Kısa zamanda, bir ömür boyu sürecek dostluklar, arkadaşlıklar kurdu. Arkadaşları arasında bilgisi, görgüsü, olgunluğu ve fikirleriyle temayüz ediyordu. İzmir'in çok kültürlülüğü içinde kaybolmamış, aksine fikirleri, duruşu ve tavırlarıyla kendini kabul ettirmişti. Bunda elbette aileden aldığı sağlam temeller ve Manisa'da edindiği tecrübeler büyük rol oynuyordu.

Atf tatillerde Demirci'ye gittiğinde yaşlıları ile farklılığını hissettiriyor, lider kişiliği ortaya çıkıyordu. Babasıyla ve büyükleri ile dünya ve ülke meselelerini konuşuyor, bildiklerini paylaşıyordu. Demirci'ye gelen devlet büyüklerinin toplantılarına da katılmayı ihmal etmiyordu. O yıllar İkinci Dünya Savaşı yıllarıydı. Türkiye savaşa girmemeyi başarabilmiş, ama Cumhuriyet'in kuruluşunda vaat ettiği millet egemenliğini tesis edememişti. Aksine, milletin değerlerinden uzaklaşıyor ve baskıcı bir rejime doğru yöneliyordu. Ulusça demokrasi beklenirken, oligarşik bir diktaya doğru gidiliyordu.

O dönemde gençler arasında da fikir cereyanları yeşermeye başlamıştı. Bazı gençler Bolşevikliğe ilgi duyarken, bir kısmı da Türkçü-Turancı eğilimler besliyorlardı. Bazı kesimler ise iktidardaki CHP'nin de güdümüyü le devletçi politikaları benimsiyorlardı. İslamcı, şeriatçı eğilimleri olanlar ise su yüzüne çıkmıyor, faaliyetlerini gizliden gizliye yürütüyorlardı. Atf ise bu cereyanların hepsinden kendini korumayı bilmişti. Her birinin kendine göre bazı olumlu yanlarının bulunabileceğinden söz ediyor, ancak Türkiye'nin hayrına görmüyordu. O, halkın milli ve manevi değerlerini ön

planda tutan; milletin kendi kaderini kendisinin tayin edebileceği; kurum ve kurallara dayalı, hukukun üstünlüğünü benimsemiş, yoksullukta değil zenginlikte eşitliğin sağlanabileceği, başta din, vicdan, fikir ve teşebbüs hürriyetleri olmak üzere olabildiğince özgür bir ülke tahayyül ediyordu. Bunun ise ancak çoğulcu demokratik rejimle tesis edilebileceğine inanıyordu.

Atıf Akın liseyi bitirip İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. Hukuk tahsili onun demokrasi rejimine karşı beslediği fikirlerini ve inancını daha da perçinleştirmişti. Evrensel değerler, insan hakları, temel hak ve hürriyetler, demokratik haklar, sosyal devlet ilkesi artık onun özlemini duyduğu, değer verdiği temel unsurlar olmuştu.

İkinci Dünya Savaşı'nın hür dünyanın lehine sonuçlanması da umutlarını artırmıştı. Bir mektubunda, savaşın resmen sona ermesinin Birleşmiş Milletler'in Zafer Bayramı olarak kutlandığından söz ediyor ve bundan duyduğu mutluluğu dile getiriyordu.

1945 yılında artık CHP'nin tek parti iktidarı da çok partili hayata geçişin kaçınılmaz olduğunu görmüş ve bunun da sinyallerini vermeye başlamıştı. CHP'nin içinde de içten içe demokratikleşme arzuları dile getirilmeye başlanmıştı. Celal Bayar ve arkadaşları CHP yönetimine açığatan başkaldırı başlatmışlar ve demokrasi arzularını dile getirmişlerdi. Çok partili sisteme geçmeyi arzulayanlar sadece Celal Bayar ve arkadaşları ile diğer muhalif unsurlardan ibaret değildi. Sol da bunu arzuluyordu. 1945 yılı Aralık ayında tam da demokrasiye geçiş sinyalleri verilirken müessif bir hadise ile karşı karşıya kalındı.

Savaş boyunca tek parti yanlısı basın açıktan açığa faşist İtalya ve Almanya yanlısı yayın yaparken bazı gazeteler demokrasi cephesine yakın duruyorlar, ama temkinli yayın yapıyorlardı. Tan gazetesi ise açık bir muhalefet sergiliyor ve Sovyetlere yakın duruyordu. Savaşın sona ermesinden sonra da bu tavırını sürdürdü. Gazetenin başyazarı Zekeriya Sertel demokrat görüşleriyle tanınıyor, demokratik, liberal bir sol anlayışı benimsiyordu. Eşi Sabiha Sertel ise TKP üyesiydi ve çok partili hayata geçişle birlikte TKP'nin de legalize olacağını düşünüyor ve bu yönde yazılar yazıyordu. O günlerde Sovyetlerle olan ilişkiler de bozulmuş, toprak talepleri konuşulmaya başlanmıştı. Tan gazetesi ise Sovyet yanlısı yayınını sürdürüyordu.

4 Aralık günü Tanin gazetesi yazarı Hüseyin Cahit Yalçın, “Kalkın Ey Ehli Vatan” başlıklı bir makale yayımladı. Yalçın, yazısında açıktan Tan gazetesini hedef gösteriyor ve gençleri niimayişe teşvik ediyordu. Bu makale CHP’nin gençlik hareketi tarafından yafta haline getirilerek sabahın erken saatlerinde fakültelerin girişlerine asıldı ve gençler Beyazıt Meydanı’nda mitinge davet edildi. Bu hareketin başında Orhan Bîrgît¹ bulunuyordu.

Atıf Akın da milli ve manevi değerlerine bağlı diğer gençler gibi bu davete icabet etti. Önceleri Tan gazetesinin Moskova yanlısı yayımları nedeniyle gayet masum bir protesto gösterisi olarak başlayan miting, daha sonra CHP’lilerin ve provokatörlerin yönlendirmesiyle bir Vandalizme dönüştü. Tan Matbaası tahrip edildi, makineler kırıldı, daktilolar camlardan aşağı atıldı, kâğıtlar etrafa saçıldı. İş artık iyice çığırından çıkmış, kontrol edilemez hale gelmişti. Beyoğlu’na yüründü, orada da bazı kitap evleri yağmalandı, tahrip edildi. Polis neden sonra olayı kontrol altına aldı ve gençler de dağıldı. Devlet olayı kontrol etmekte neden geç kaldı? Polis mitingin ardından gazetenin basılmasını ve tahrip edilmesini önleyemez miydi? Elbette ki önleyecek gücü vardı, nitekim daha sonra harekete geçmişler ve olayların daha fazla büyümesini önlemişlerdi.

Atıf Akın, protesto gösterilerinin haklı olduğuna inanıyor ve destekliyordu; ancak olayın yağma ve talana dönüşmesini ise asla tasvip etmemişti. Atıf, olayların hükümetin bir tertibi olduğunu düşünüyordu. Zira çok partili hayata geçmek üzere olduğumuz bir dönemde hükümet muhalefete gözdağı vermek istemiş ve gençlerin en hassas olduğu bir konuda, Türkçü-Turancı ve İslamcı hareketleri de işin içine çekerek onların üstüne yıkmak istemiş, CHP Gençlik Hareketi’nin örgütlemesiyle olayları başlatmış ve amacına da ulaşmıştı.

Olaylardan sonra tertipçileri hakkında hiçbir işlem yapılmaması, aksine mağdurlar hakkında dava açılması bunun en bariz kanıtı idi. Atıf Akın gibi demokrasinin erdemine inanmış diğer gençler de aynı yönde düşünüyor ve bu olayı, basın özgürlüğüne ve fikir hürriyetine indirilmiş bir darbe

1 **Orhan BİRGÎT**, Gazeteci, siyasetçi. 1927 Kars doğumlu, İstanbul Hukuk Fakültesi’ni bitirdi. Tan Matbaası’nın basılması hadisesini örgütleyen lider kadroandır. 6-7 Eylül hadiselerinde etkili olan “Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti” mensubu olup bu tertibin içinde de olduğu söylenmektedir. Gazeteciliğe öğrencilik yıllarında Ulus gazetesi muhabiri olarak başladı, Dünya, Hürriyet, Cumhuriyet gazetelerinde çalıştı. 27 Mayıs’ta DP iktidarının gençleri kıyma makinelerinde kırdığı yolundaki haberleriyle tanınmıştır. CHP’de siyaset yapmış, çeşitli dönemlerde milletvekilliği, parti meclisi ve MYK üyeliği gibi görevlerde bulunmuştur.

Öteye Mektup

olarak görüyorlardı. CHP Gençlik Hareketi dışında kalan Türkçü-Turancı ve İslamcı hareketlerin mensupları da olaylara katılmış olmakla beraber, sonraları bu olayda tek parti rejimi tarafından kullanılmış olduklarının farkına vardılar.

Bu hadisenin hemen akabinde Demokrat Parti'nin kuruluş çalışmaları başladı. Atıf da Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koralan tarafından verilen dörtlülük takdirdeki taleplere yürekten katılıyordu. 7 Ocak 1946 günü Demokrat Parti resmen kuruldu. Bu olay Atıf'ı da heyecanlandırıyor, demokrasiye olan özleminin gerçekleşmekte olduğundan sevinç duyuyordu.

Atıf Akın ve babası, aynı günlerde birbirlerinden habersiz Demokrat Parti teşkilatında yer aldılar. Babası Edip Akın, Demirci Parti Başkanlığı'nı üstlenerek Fevzi Lütfü Bey'le birlikte tüm Ege'de ve Manisa'da teşkilatların kurulmasına çaba gösterirken, Atıf Akın da üniversiteli arkadaşlarıyla beraber Beyazıt Ocağı'nı kurmuştu. Bu ocaktan yetişenlerle siyaset ve iş hayatında ilişkilerini hiç koparmadı, hatta bu arkadaşlarından Ata Bodur ile parlamento çatısı altında da bir araya geldi.

Atıf Akın, fakülteyi bitirdikten sonra hâkimlik stajını Manisa'da tamamladı. Askerlik görevini ise askeri hâkim olarak Çanakkale Eceabat'ta yaptı. Bu arada halasının kızı, bu kitabın yazarı Muazzez İzmiroğlu ile evlendi.

Askerlik görevinin sona ermesinin ardından Adalet Teşkilatı'na intisap etti ve kura ile Tokat Hâkimliği'ne atandı. Tahsil hayatı boyunca hep gurbette yaşamıştı Atıf Akın, ama bu görev olarak ilk gurbetiydi ve ilk defa kendi çevresinden uzakta bir yere gidiyordu. Karı koca güç şartlar altında Anadolu'yu ve Anadolu insanını tanıdılar. 1949 yılında ilk çocukları İbrahim dünyaya geldi.

1950 yılı Temmuzunda Demirci büyük bir yangın felaketi ile karşı karşıya kaldı ve şehrin üçte biri kül oldu. İktidara henüz gelmiş olan DP

2 **CHP Gençlik Hareketi**, O dönemde CHP tek parti idi, yasal bir gençlik kolları örgütlenmesi bulunmuyordu ve bu isimle anılıyorlardı. Çok partili hayata geçildikten sonra da yasalarda gençlik kollarına yer verilmedi. Nitekim DP gençliği de **Genç Demokratlar** olarak anıldılar. Gençlik Kolları 60'tan sonra yasal hale geldi.

3 **Ata BODUR**, XII (YTP), XIII, XIV, XV. (AP) dönem Ordu milletvekili, Ordu senatörü (AP).

Hükümeti yangın mağdurlarının birinci derece yakını olan devlet memurlarına, kendi bölgelerine tayin isteme hakkı tanıdı. Bu karara istinaden tayin talebinde bulunan Atıf Akin, Manisa Sulh Ceza Hâkimliği'ne atandı. Atıf Akin, meslek hayatında da başarılı oldu, kararları örnek teşkil etti ve hep mümtazen terfi ettirildi. Hep uzlaştırmadan yana oldu, hem haklının hakkını teslim etti hem de mağduriyetlerin önüne geçti. Âdeta bir hâkim gibi değil arabulucu gibi çalıştı. Bu yüzden davanın tüm taraflarını memnun etmesini bildi. Kişi hürriyetine çok önem verirdi, bu yüzden zorunlu olmadıkça tutuklama yönünde karar vermezdi. Verdiyse dahi mahkemeyi uzatmaz, bir an önce davanın sonuçlanmasını sağlar ve hürriyeti bağlayıcılığı sona erdirirdi. Bu yüzden adı jet hâkime çıkmıştı.

1955 yılında babasını genç yaşta kaybetti. Babası Edip Akin, küll olan Demirci'yi yeniden imar ettirmiş, büyük hizmetler yapmış ve tüm Manisa'da nam salmış dirayetli bir siyasetçiydi ve seveni çoktu. Atıf Akin da tarafsızlığı, hakkaniyete uyması, uzlaşmacı tavrı, dürüstlüğü ve yardımseverliği ile ün kazanmıştı ve onun da seveni çoktu. 1957 seçimlerinde, henüz daha otuz bir yaşındayken ısrarlara dayanamadı ve hâkimlik mesleğinden ayrılarak yeniden siyasete döndü. Yüksek bir oyla Demokrat Parti listesinden Manisa Milletvekili seçildi.

TBMM'nin en genç üyesi olduğu halde Meclis açılışında divan üyesi olarak görev aldı, ardından Anayasa ve Adalet Encümeni'ne (komisyon) seçildi. Meclis çatısı altında hep hukukun üstünlüğünü savundu, verdiği kanun teklifleri ve çalışmaları ile Manisa'ya birçok hizmetlerde bulundu. İktidar ve muhalefet arasında ortamın iyice gerildiği anlarda, hep uzlaştırıcı tavırları ile dikkat çekti. Grup içinde de hep uzlaşmacı ve uyarıcı tavır içinde bulundu, bu yüzden onu "Yaylacılar" diye anılan gruba yakın görenler olduysa dahi o hep parti içindeki gruplaşmaların dışında kalmayı ve vakaya göre kendince doğru olan yerde olmayı seçti.

27 Mayıs'a doğru hızla gidilen günlerde DP iktidarı, Tahkikat Komisyonu'nun kurulması kararını aldı. Atıf Akin, Tahkikat Komisyonu kurulmasında anayasaya aykırılık bulunmadığını, meclisin denetim görevleri arasında böyle bir görevin bulunduğunu düşünüyordu. Ancak, muhalefetin bunu istismar edeceğini ve iktidarın meclis çoğunluğuna dayanarak

Öteye Mektup

yargının yerine geçeceğini iddia edeceğini söylüyor ve bunun önüne geçmek için komisyonun görevlerinin belirlenmesi yönünde uyarıda bulunuyordu. Nitekim bu tespit doğru çıktı ve muhalefet de bunu olabildiğince istismar etti. Bir süre sonra komisyon çalışmasını tamamladı ve raporunu hazırladı; aynı günlerde Menderes Eskişehir’de gerginliğin azaltılması için komisyonun görevini tamamladığını ve seçim kararı alınabileceğini söyledi. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen cunta darbeyi yaptı.

Atıf Akın diğer iktidar mebuslarıyla birlikte Yassıada’ya gönderildi ve Yüksek Adalet Divanı’nca yargılandı. Yargılama sırasında Tahkikat Komisyon konusu görüşülürken tanıklardan bir gazeteci Atıf Akın’ın bu uyarısından söz etti. Mahkeme Başkanı Salim Başol bu kişinin kim olduğunu sorduysa da Atıf Akın kendini açığa çıkarmadı. Zira Atıf Akın mahkemeye güvenmiyor ve yargılama usulünün de adil olmadığını düşünüyordu. Adil bir yargılama olsa belki ifadesi yargılamanın seyrini değiştirebilirdi, ama böylesi önyargılı bir heyetin takdirıyla yalnızca kendisini kurtarabilirdi. O davasına sadık bir demokratı ve bu yolu tercih etmedi.

Yassıada Mahkemeleri kararları sonucu Atıf Akın, 4 sene 2 ay hapse mahkûm edilerek Kayseri Bölge Cezaevi’ne gönderildi. Kayseri Cezaevi’ndeki mahkûmiyeti TBMM’de kabul edilen af kanunu ile 18 Ekim 1962’de sona erdi. Memleketi Manisa’ya dönerek serbest avukatlığa başladı. Kamu haklarının kısıtlanması ve siyasi yasaklarının bulunması nedeniyle bir süre siyasi faaliyetlerden uzak kaldı. Ancak birikim ve deneyimleriyle her zaman Adalet Partisi teşkilatlarına yol göstericiliğini sürdürdü.

Atıf Akın gerek meslek hayatı ve gerekse siyasi hayatı boyunca doğruluktan, dürüstlükten, hukuk çizgisinden ayrılmadı. Demokrasiye olan inancını hiçbir zaman yitirmedi. Türkiye’de gençler arasında siyasi gerilimlerin tırmandığı 12 Mart döneminde ve sonrasında da hep mücadelenin fikir düzeyinde ve demokrasi prensipleri içerisinde sürdürülmesini öğütledi.

Dünyada ve Türkiye’de sol eğilimlerin güçlenmeye başladığı dönemlerde dahi, sağ, sol kavramlarına pek itibar etmez, demokratikliği öne çıkarırdı. Nitekim CHP Genel Başkanı İsmet İnönü’nün karşı çıkmasına rağmen Ecevit CHP Genel Sekreterliği’ne seçilmiş ve İnönü’nün hem CHP’den ve hem de milletvekilliğinden istifasının ardından ertesi gün Genel Başkan yapılmıştı. Bunun üzerine “CHP sola kayıyor” söylemlerine karşılık;

“Muammer Erten’lerin, Kemal Satır’ların sağcılığındansa Ecevit’in solculuğu yeğdir,” sözüyle önemli olanın sağcılık, solculuk değil demokratlık olduğunun altını çiziyordu.

Atf Akın hem dünya olaylarını hem de ülke meselelerini yakından takip ederdi. Demokratik seçimleri kazanarak işbaşına gelen Şili Devlet Başkanı Sosyalist Salvador Allende⁵ bir süre sonra faşist generallerin darbesiyle iktidardan uzaklaştırılmıştı. Bu haberi veren ögle ajansını dinlerken *“Eyvah, eyvah!”* diye tepkisini göstermişti. Yanında bulunanlardan birinin *“Bir Komünistin devrilmesine niye bu kadar üzüliyorsunuz?”* sözüne karşılık ise *“Komünist de olsa hür seçimle gelen birini beğenmezseniz bir sonraki seçimde alaşağı etme hakkına sahipsiniz, ama diktatörleri deviremezsiniz,”* sözüyle ne kadar demokrat olduğunu gösteriyordu. Nitekim zaman Atf’ı haklı çıkarmış, darbeci General Pinochet’in⁶ faşist rejimi 17 yıl sürmüştü, Şili halkına zulmetmiş ve binlerce insanı katletmiştir.

Özetle Atf Akın, küçük bir Anadolu kasabasında doğmuş, yetişmiş, farklı kültürler içinde kendini geliştirmiş, özüyle ve sözüyle gerçek bir demokrat, hürriyet ve adalet taraftarı, eşitlikçi bir siyasetçi, fikir ve hukuk adamıydı. Müftü torunuydu; inançlı ve dindardı, ama asla dini siyasete alet edenleri hoş görmezdi. İyi bir cumhuriyetçiydi, halktan, ezilmişlerden yana idi, onların hukukunu koruma adına mücadele ederdi, sosyal adalete ve

4 **Muammer ERTEN**, 1923 yılında Isparta, Atabey de doğdu; Manisa’da hâkimlik, savcılık ve serbest avukatlık yaptı. 1961 yılından itibaren CHP’den üç dönem Manisa Milletvekilliği yaptı. 28. Hükümet’te (10. İnönü Hükümeti) Sanayi Bakanlığı yaptı. İnönü’nün son zamanlarında CHP’nin lider kadrolarındandı.

5 **Salvador ALLENDE**, 1908 yılında doğdu, tıp tahsil etti. Genç yaşlardan itibaren sosyalist hareketlerin içinde yer aldı. 1932 yılında Komünist Parti’ye alternatif olarak Sosyalist Parti’yi kurdu. 1937’de milletvekili oldu. 1970 yılında Halk Birliği’nin ve demokratların da desteğini alarak % 36 oy topladı ve serbest seçimlerle iktidara gelen ilk Marksist Devlet Başkanı olarak tarihe geçti. İktidarının ilk yılında yaptığı reformlarla % 8,6 büyüme yakaladı, Şili’nin en önemli kaynağı olan bakır madenlerini devletleştirerek önemli gelir elde etti. Ancak, sonraki yıllarda bakır fiyatlarının düşmesi, orta sınıfın yoksullaşması nedeniyle ekonomik darboğaza girdi. Halk Birliği dağıldı, orta sınıfın desteğini yitirdi, direnişler başladı. Ülke kargaşaya ortamına sürüklendi, parlamento çoğunluğu desteğini çekti. Bunu fırsat bilen Pinochet, yaptığı darbe ile (11 Eylül 1973) iktidara el koydu. Aslında darbe Allende’ye değil, Şili demokrasisine yapıldı. Zira kendisini iktidara getiren kitlelerin desteğini yitiren Allende’nin zaten ilk seçimde halkın oylarını kaybetmesi bekleniyordu. Darbeden sonra Allende intihar etti.

6 **Augusto José Ramón PINOCHET**, Şilili diktatör. 1973’te, seçilmiş Devlet Başkanı Allende’yi devirerek diktatörlüğünü ilan etti. 1990 yılına kadar halkına zulmetti. İnsanlık suçları nedeniyle dava açılacakken 2006 yılında yargılanamadan 91 yaşında öldü.

Öteye Mektup

sosyal devlete inanırdı; ama asla sosyalistlerden yana değildi; halkın güç-süzlüğünün istismarını hoş görmezdi. Milliyetçiydi ama asla ırkçı değildi, milletin farklı etnik kimliklerden oluşmasını milletin zenginliği olarak kabul eder ve ayrımcılığa, etnik milliyetçiliğe şiddetle karşı çıkardı. Liberal düşünce, demokratlık onun âdeta yaşam biçimiydi, hoş görülüydü. Genç yaşta ölümü Türk demokrasisi ve siyaset hayatı için büyük kayıp olmuştur.

Atıf'ı böylece tanıdıktan sonra, onu kaybetmemizin ardından ona yazmaya devam ettiğim öteye mektuplardan bir tanesi şöyleydi...

Öteye Mektup

I

Mayıs 2012

Sevgili Atıf,

Bizi bu dünyada bırakıp gidişinin üzerinden tam otuz beş yıl geçmiş. 35 zor yıl..

Tek tesellim, bizlere bıraktığın onurlu ismin, itibarın, ideallerin ile Cenabı Allah'ın bıraktığın emanetleri senin istediğin gibi yetiştirebilmek için bana verdiği güç, gayret, azim ve kararlılıktı. Çok şükür ki çocuklarımızı da senin gibi demokrasi inancıyla; millete hizmet aşkıyla; devletine, ülkesine, vatanına ve milletine sadakatle ve mücadele azmiyle yetiştirebilmeyi, daima doğruluktan, dürüstlükten, haklıdan ve haktan yana olmalarını sağlamayı başarabildim.

Doğrusu, yaşanan onca acılı günlerin ardından, siyasi haklarınızın geri verildiği anayasa değişikliği sonrasında, senin yeniden siyasete atılmanı hiç mi hiç arzu etmiyordum. Zira yeni kalp krizi geçirmiştin ve yorgun kalbin yeniden bu zorlu mücadeleyi taşıyacak kadar güçlü değildi. Diğer taraftan da aklın hep oradaydı, biliyorum. Yarım kalan mücadeleyi sürdürmek istiyordun. İstanbul ve Ankara'da, siyasi hakların iadesinden sonra, kader arkadaşların törenlerle Adalet Partisi'ne katılmışlardı. İzmir'de yapılacak törene davetliydin; gitmeyi de yürekten istiyordun, ama sağlığını elvermiyordu.

O gün sabah, Naci'nin sürpriz bir şekilde ve senin de törene katılmak isteyişinden emin olarak Ankara'dan gelişi, senin için bir

destek oldu. Birlikte İzmir Tepecik'teki Büyük Sinema'ya gidişiniz, 15 yıl aradan sonra yeniden aktif siyasete dönmen senin için büyük moral oldu. Âdeta hastalığından eser kalmamıştı, yüzüne yeniden renk gelmişti. O zaman düşündüm ki, hastalıkların çaresi sadece ilaçlar değilmiş; insanın kendine güveni, moral destek, hepsi birer dermanmış. Yeniden sağlıklı bir görünüşe sahip olman bizleri de fazlasıyla memnun etmişti. Kim bilir, belki bugünkü tıbbi imkânlar, görüntüleme teknikleri, anjiyo, bypass gibi yöntemler o gün biliniyor ve uygulanabiliyor olsaymış, daha uzun yıllar bu memlekete hizmet için fırsatın olabilirdi.

1977 seçimleri arifesinde, Manisa'daki evimizin balkonunda İbrahim ve Naci'yi karşına alıp; "Ben 27 Mayıs'ta silah zoruyla haksız ve hukuksuz olarak çıkarıldığım Yüce Meclis'e, milletin iradesi ile yeniden girerek, millet egemenliğinin üstünde başka hiçbir gücün bulunmadığını göstermek için 17 yıl sonra yeniden siyasete giriyorum. Bu iddiam gerçekleştikten sonra, bir sonraki dönemde ben yokum. Sizler yolunuzu ona göre tayin edin ve sıranızı bekleyin," mealindeki sözlerin hâlâ kulaklarımda çınlar. Nitekim bunu başardın da. Bunu başaramadan bizi terk etseydin, belki bu hep içimizde bir ukde olarak kalacaktı.

Bir tesellim de ikinci defa seçildiğin o yüce mecliste ikinci bir darbe yaşamamış olman. Senin öteye gidişinin ardından henüz üç yıl bile geçmemişti ki, bu ülke maalesef bir darbeye daha sarsıldı. 12 Eylül 1980'de demokrasiye yeni bir darbe daha vuruldu. Ne yazık ki, İbrahim Kirazoğlu, Sıtkı Yırcalı, Sadık Erdem, Mehmet Erdem, Zeyyat Mandalıncı gibi bazı arkadaşların, 27 Mayıs'ın ardından bu acıyı ikinci defa yaşadılar.

Bugün artık darbecilerin yargılanma süreci başladı, ama ne çare ki giden gelmiyor. Ülkenin bozulan düzeni de tekrar rayına oturmuyor. Sen ve arkadaşlarından bazıları silah zoruyla, itilerek, kakı-larak çıkarıldığınız Yüce Meclis'e millet iradesi ile yeniden girdiniz. Darbecilere en büyük dersi o zaman verdiniz. 12 Eylül'de başbakanlıktan indirilen ve Hamzakoy'a, Zincirbozan'a sürgüne gönderilen Süleyman Demirel, 11 yıl sonra yeniden milletin iradesiyle o koltuğa

oturdu. İki yıl sonra da cumhurbaşkanı seçildi. Ne darbelerin arkasındakilerin, ne de o uzaktan kumandalı Yassıada yargıçlarının, savcılarının bugün kimse adını bile hatırlamıyor. Onlar, sağlıklarında dahi insan içine çıkabilecek yüzü bulamamışlardı. Oysa sizler aziz milletimizin gönlünde taht kurmuştunuz, minnetle ve şükranla anıyorsunuz.

Bu millet kendine yapılan iyilikleri de, kötülükleri de asla unutmuyor. Sizler, Kayseri Cezaevi'ne gönderildiğinizde, milletin gönlüne taht kuran Başbakan Menderes ile bakanları Zorlu ve Polatkan, nahak yere darağacına götürülmüşler ve mezarları kuş uçmaz, kervan geçmez İmralı Adası'nda bırakılmıştı. 29 yıl sonra bu millet onları şanlarına yakışır bir şekilde yaptırılan anıt mezara, devlet töreniyle ve tekbirlerle yeniden uğurladı. Ben ve evlatların o gün oradaydık...

Ülkenin dört bir yanından gelen yüz binlerin tekbirleri arşıâlâya yükseliyordu. O gün kader arkadaşlarıyla da sohbet ettik, seni andık. Naci ile İbrahim, bir yolunu bulup mozolenin altındaki esas defin yerine kadar inmeyi başardılar ve defin esnasında orada bulundular. Belki de ailelerin dışında Menderes'in ve arkadaşlarının mezarına toprak atmaya becerebilen ender kişilerden oldular.

Aradan geçen onca yıla rağmen bugün hâlâ aynı sözler konuşuluyor... Millet egemenliği, halkın iradesi, askeri vesayetin kaldırılması vesaire, vesaire. Belki de, sadece siyasi rant için söylenen içi boş, kuru sözler, göz boyayan icraatlar. Rövanş alma, intikam alma içgüdüsünden başka bir şey olmadığını düşünüyorum. Sizlerin çektiği acıların, çilelerin, manevi eziyetlerin onda birini bile yaşamayanlar bugün aynı acıları başkalarının yaşammasından âdeta keyif alıyorlar.

Sen her zaman hukukun üstünlüğünü savunurdun; her şeyin hukukun içinde cereyan etmesini, çarelerin ve çözümlerin meşruiyet içinde aranmasını isterdin. Suçsuz ceza olmaz derdin. Oysa hukuk karmakarışık oldu; kimin suçlu, kimin suçsuz olduğu bile belli olamıyor, insanların vicdanı çok şeyleri kabullenemiyor. Bu karmaşa belki de gerçek suçlularla, günahsız insanların birbirlerinin

Öteye Mektup

den ayrılamamasına yol açacak; milletin adalet duyguları zede-
necek. Yassıada'yı yaşamayanların, oradaki garabeti, hukuksuzluğu
görmeyenlerin bugün Silivri'yi anlamalarını elbette beklemiyoruz,
ama senin sürekli dediğin gibi hukuku çığnetmeden, esnetmeden,
sündürmeden hep tarafsız olabilmeyi başarabilsek bugün belki bu
kutuplaşma ve hınç da olmazdı. Hukuk, adalet bir gün herkese la-
zım olabilir. İbretle ve kuşkuyla izliyoruz...

Sevgili Atıf,

Sen hep benim birinci vatanım Demirci, ikinci vatanım Mani-
sa derdin. Hemşerilerini çok severdin ve onlara hizmet etmeyi de
kendine vazife addetmiştin. Ölümün de o insanların arasında, on-
ların kollarında oldu. Belki de bu hayatta duyduğun en son sözler,
Dilşeker Mahallesi'nde dava arkadaşın Ayhan Erkara'nın kahvesini
dolduran coşkulu kalabalığın, sen mikrofon başında konuşurken
söyledikleri sevgi sözleri, seni teşci eden sözleri ve alkışlar oldu.
Belki de o coşkuya, o tezahürata, o sevgiye kalbin dayanamadı, ye-
nik düştün. İnsan ömrünün vadesi dolunca ne yapsan çare etmiyor.
Yanında oturan milletvekili arkadaşların, yığılıp kaldığında, bütün
çabalarına rağmen ağzını açıp dilaltını koyamamışlar. Yetişememiş-
ler, acı çekmeden, hissetmeden kuş gibi uçup gidivermişsin.

Üç gün önce, vedalaşıp çocukların okulu için Ankara'ya dön-
müştük. Sen mahalli seçim kampanyası için Manisa'da kalmıştın.
Ankara'dan nasıl geldiğimizi hatırlamıyorum bile. Bize gerçeği
söylemediler, ağır bir kalp krizi geçirdiğini söylediler. Her zaman
sevinçle ve keyifle geçen Manisa yolculuğu o gün bitmek bilmedi,
azap içinde geçti. Acı gerçeği duymamak için âdetâ yol bitmesin is-
tiyordum.

Sabah seni önce eve getirdiler. Evin önü mahşer yeri gibiydi, De-
mircililer, Gördesliler, Selendililer, Salihlililer, Manisa'nın her yöre-
sinden yüzlerce insan evin önünde toplaşmışlardı. Bense, aldığım

teskin edici ilaçlar nedeniyle külçe gibi olmuştum, yerimden kalkıp seni karşılamaya dahi mecalim yoktu. Bir de o kalabalığın içine girecek gücü kendimde hissedemiyordum. Feryat, figan eder, benimle de uğraşmak zorunda kalınır, insanları zor durumda bırakırım diye korkuyor, dışarı çıkmak istemiyordum. O anda Mübaccel⁷ koluma girdi, beni sakinleştirdi:

“Abla, sonra çok pişman olursun, bu kalabalığı görüp gurur duymalısın, kendine gelmelisin,” dedi.

Haklıydı... Kendimi toplamalıyım, başımı dik tutmalıyım, herkese örnek olmalı, sana layık olmalıyım. Güç de olsa kendimi topladım, kapının önüne çıktım.

Hükümet önünde devlet töreni tertip edilmişti; o yüzden görevliler seni cenaze arabasından çıkartmak istemediler, ama o kalabalık seni oradan çekti çıkardı. Bir daha da hiç o soğuk araca alamadılar seni. Son yolculuğunda hep o çok sevdiğin halkın omuzlarındaydın. O arada nasıl oldu, kim getirdi bilmiyorum, tabutunun üzerine ay yıldızlı bayrağımızı sarıldı. Sen hep öyle olacağını söyledin ve öyle isterdin...

Sonrasında, omuzlarda sokağımızdan aşağıya doğru hep beraber ilerlendi. Benim yürüyecek gücüm yoktu, öylece kala kaldım. Eskicilerin Atıf, haberi duyar duymaz İzmir’den gelmiş. Hani, adını sana izafeten vermişlerdi. O beni arabasına aldı, Hatuniye Camii’ne kadar cenazenin ardından beraberce ilerledik.

Parti binası geçici olarak bizim sokağın köşesindeydi, orada da kalabalıklar vardı. Koca Reis Sadettin Bilgiç ile birlikte Ankara’dan gelen milletvekili ve senatörler orada katıldı korteje. O gün bütçenin Meclis Başkanlığı’na sunulması gerekiyormuş, malum hükümet yeni kurulduğu için bütçe de gecikmişti ve kanuni süre doluyordu; o yüzden Başbakan Süleyman Demirel telefonla arayarak taziyelerini bildirmiş ve Sadettin Bey’in kendisini temsil edeceğini söylemişti. Daha o noktada binlerce kişi toplanmıştı ve çarşıya doğru inildikçe kalabalık daha da artıyordu.

7 Mübaccel KAFKASLI, O tarihte Adalet Partisi Manisa Merkez İlçe Kadın Kolları Başkanı. Bugün Türk Kadınlar Konseyi Manisa Şube Başkanı.

Adliyenin önünde de büyük kalabalıklar oluşmuştu, kortej oraya vardığında binlerce insandan oluşan kalabalık trafiği kapatmıştı âdeta. Yıllarca hem hâkim, hem de avukat olarak hizmet verdiği adliyede hâkimler, savcılar, avukatlar cüppeleriyle ihtirama durmuşlardı. Mübaşirler, kâtipler, cezaevi personeli gözyaşlarını saklayamıyor, karşısındaki yazıhane komşularının yakarışları ortalığı çınlatıyordu. Emektar Mehmet Efendi⁸, kendini tutamamış hüngür hüngür ağlıyordu. Bir süre sonra onun da öldüğünü duyduk. Allah rahmet eylesin.

Oradaki saygı duruşunun ardından kortej Mustafa Kemal Paşa Caddesi üzerinden Hükümet Meydanı'na doğru ilerledi. Çarşıda alışveriş durmuştu âdeta; insanlar cadde kenarında saygı duruşuna geçiyorlar, o muhteşem kalabalığı izliyorlardı. Kimileri de arkana takılıp kalabalığa karışıyordu. Kortej ilerledikçe, dükkânların önüne sandalye çevirenler, kepengini indirenler, kapıları kilitleyenler, topluluğa katılıyor, her adımda arkandaki kalabalık giderek artıyordu.

Hükümet binasının önüne gelindiğinde, vali, tümen komutanı, muhalefet partilerinin milletvekilleri, yöneticileri, daire amirleri, protokole mensup diğer kimseler resmi devlet töreni için bekliyorlardı. Ancak resmi tören ne mümkün?.. Vali Bey bile şaşkınlıkla izliyordu olayı.

Seni omuzlarında taşıyanlar bırakmadılar, çaresiz Vali Bey ve protokol erkânı da oradaki saygı duruşuna müteakip kalabalığa karışarak arkandan yürümeye başladılar. Cami zaten hemen karşıdaydı ve hınca hınç doluydu. Dualar ediliyor, tekbirler getiriliyordu. Musallaya konduğundan namaza dek, genci yaşlısı başında sırayla dua edip saygıyla nöbet tuttular.

Cami avlusu dolup taşmıştı, yan sokaklar, caddeler, hemen arkadaki Hükümet Meydanı kalabalık cemaati almıyordu. Cenaze töreni değil, sanki miting alanı gibiydi. Manisa'da böyle bir olay görülmemiştir o güne kadar. Namazdan sonra seni tekrar araca koymak istediler; ama cemaat gene bırakmadı, omuzlarda taşındın onca yolda.

8 **Mehmet AŞICI**, Atıf Akın'ın Kayseri Cezaevi sonrası 1963 yılında Manisa'ya döndüğünde adliye karşısında açtığı avukat yazıhanesinde kâtip olarak göreve başladı. Atıf Akın'ın milletvekili seçilmesinin ardından yazıhanesini devrettiği Av. Emin Uz ile bir süre daha çalışmaya devam etti.

Yakın değildi gideceğin yer. Çatal Mezarlığı iyice dolmuştu, sana uygun yer gösteremediler orada. Kırtık Mezarlığı'nda, anacığının yanındaki yeri tercih ettik. Hatuniye Camii'nin kapısından çıkarak Kırtık Deresi'ndeki ebedi istirahatgâhına doğru sevenlerinin omuzlarında son yolculuğun başladı. Kilometrelerce yol hep omuzlarda gittin. Bazıları ancak arabalarıyla eşlik edebiliyorlardı.

Meğer ne çok sevenin varmış! İnsan hayattayken bunun farkına varamıyor. Hükümet önünden Turgutlu Caddesi'ni takip ederek yola koyulduk. Alaybey, Dilşeker, Çatal, Nurlupınar yolu boyunca evlerinden, dükkânlarından çıkanlar tabutuna dokunabilmek için âdeta birbirleriyle yarışıyorlardı. Kimileri de korteje katılıp yürüyordu. On binler sel olup Kırtık Deresi'ne doğru akıyordu sanki.

İşte o an, çocukluğumuz, gençliğimiz, birlikte yaşadığımız o güzel günler, acılı günler, ıstırap dolu mahkûmiyet yılları, tekrar kavuştuğumuz gün, sonraki güzel günler bir film şeridi gibi gözümün önünden akıp gitti. Dolu dolu yaşanmış bir ömür, her anı dolu dolu, yazsan kitaplara sığmaz. Mücadelelerle dolu, örnek bir hayat... Demokrasiye olan sarsılmaz bir inanç, halka ve hakka hizmet ideali, vatan ve millet aşkıyla hürriyet, adalet ve memleketin kalkınması için harcanmış bir ömür. İniş çıkışlarıyla, iyi kötü günleriyle bu uğurda yaşanan bu ömrün sonraki nesillerce de bilinmesi, hatta örnek alınması, siyaset yapanlarca dersler çıkarılması amacıyla mutlaka yazılması gerektiğini düşündüm. Bir gün bunu mutlaka yapmalıyım diye düşündüm. 10 yıl önce evlatlarımın da desteğiyle adına bir kütüphane kurduk. Bu kütüphaneye gelen, oradan ilim öğrenen, feyiz alan çocuklar ve gençlerin çoğu buraya adını veren kişinin kim olduğunu, neler yaptığını, neler yaşadığını bilmiyordu. Bilmelerini istedim, örnek almalarını istedim.

Kısmet bugüneymiş... Seninle ve sensiz geçen günlerimde, önemli hadiseler yaşamış, kendimce kısa notlar tutmuştum. Onları derledim, hafızamı tazeledim, unutulmaları yeniden hatırladım; bu eser çıktı ortaya. İnsan yazarsa öldükten sonra da öğretmeye devam ediyor, ben de böyle olsun istedim. Ardından okuduğum yüzlerce dua, indirdiğim onlarca hatim, okuttuğum Mevlidi Şerifler ve mana

âlemine ilişkin onca yapılanlardan sonra, belki de sana en güzel armağanım bu olacaktır.

Tabii burada sana son yolculuğunla ilgili anlattıklarımın hepsini anbean görmüş, yaşamış olmam mümkün değil. Ancak senin ardından günlerce hep bu konular konuşuldu. Taziye gelenlerin her biri gördüklerini, duyduklarını anlattılar. Gazeteler yazdı, televizyon gösterdi. Manisa böyle bir törene alışık değildi, o yüzden günlerce konuşuldu durdu.

Çocuklar, kortejin en önünde ve dimdik yürüyorlardı. Onlar her şeyi anbean gördüler, yaşadılar, naklettiler. Tüm Manisa günlerce bunları konuştu, görmediklerimi, duymadıklarımı böylece öğrendim ve sanki bir film senaryosunu kendim yaşamışım gibi hafızamda sakladım. Bugün belki de ilk defa seninle paylaşıyorum.

O gün ve takip eden günlerdeki gazete kupürlerini hâlâ saklıyorum. Hakkında yazılanları zaman zaman okur, hislenirim. Hele kadim dostun, lise ve fakülte arkadaşın Haluk'un⁹ Yeni Asır gazetesindeki köşe yazısı beni hep duygulandırmış ve gururlandırmıştır. Bu yazıya da burada yer vermeyi düşündüm. (Bkz. Gazete Kupürleri bölümü.)

Senin hemen ardından, Ankara belediye başkanı adayı, Jet Bakan namıyla anılan eski Sağlık Bakanı Vedet Ali Özkan da sana benzer bir şekilde, halkın arasında son nefesini verdi. Tercüman'da Rauf Tamer ikinizi de aynı köşede yazdı. Ne garip tecellidir ki, Vedet Ali Özkan'ın ölümüne rağmen, Ankaralılar ona neredeyse seçimi kazanan CHP'li Ali Dinçer'e yakın oy verdiler. Bu oylar bir ölüye verilen oylar değil, onun hatırasına, inancına, mefkûresine verilen oylardı. Tıpkı Ersan Atılğan'a¹⁰ verilen oylar gibi.

Senin son yolculuğuna uğurlandığın gün, tüm siyasi partiler hatıranı hürmeten Manisa ilinde seçim propagandalarına ara verdiler. Adalet Partisi de üç gün boyunca propaganda toplantıları düzenlemedi; zaten, birkaç gün sonra da sandığa gidildi. Sonuç, Manisa'da Adalet Partisi için tam bir zafer oldu. Senin kampanyasında uğru-

9 Haluk CANSIN, Gazeteci yazar, Yeni Asır gazetesi. Atfı'n lise ve fakülte arkadaşı.

10 Ersan ATILGAN, Manisa belediye başkanı, 12 Eylül 1980 darbesine kadar görevini sürdürdü. Halen Manisa'da üzüm işletmeciliğiyle uğraşıyor.

na canını feda ettiğın Ersan Atılğan, Manisa Belediye Başkanı oldu. Demirci’de muhaliflerin çoluk çocuk diye burun kıvrıdığı İbrahim Dönmez ise açık ara başkanlık koltuğuna oturdu.

Dostların Tahsin Sarıgedik Salihli’de, Arif Pektaş Turgutlu’da, İsmail Şadan Kula’da, Halit Kayadipli Kırkağaç’ta, Nuri Giyik Akhisar’da, Refik Atay Gördes’te, Seyhan Dilik Selendi’de, gençlerden Ahmet Erdoğan Sarıgöl’de, Hüseyin Özkılıç Soma’da reis oldular. Neredeyse Manisa’da Adalet Partisi tulum çıkardı. Kasabaların neredeyse tamamına yakınını da Adalet Partisi adayları kazandılar. Bunda elbette ki en büyük etken, senin sağlığını hiçe sayarak gösterdiğin büyük gayretin oldu.

Ancak Manisa’daki zafere rağmen, Türkiye genelinde sonuç beklenen gibi olmadı. Büyükşehirleri CHP kazandı. O güne kadar büyük bir gayretle akan kanı durdurmaya çalışan, ekonomiyi rayına oturtmaya çabalayan hükümetin oy kaybettiği iddialarıyla çekilmesi gündeme gelmeye başladı.

Senin zamansız kaybın herkesi yasa boğmuştu, ama bazıları bunu meclis aritmetiğinde değişiklik olarak görüyor ve bundan yararlanmayı umuyordu. Nitekim Demirel kabinesinde umdukları bakanlık koltuğunu bulamayan bazıları, Ecevit’in de tahrikleriyle partiden istifa ederek meclis aritmetiğini iyice bozdular. Zaten pamuk ipliğine bağlı hassas oy dengeleri, hükümetin aleyhine döndü.

Sonunda, siyasi tarihimizin yüz karası Güneş Motel¹¹ buluşması gerçekleşti. AP’den ayrılan bağımsızların hepsine birer bakanlık koltuğu veren Ecevit, başbakan oldu. O günden sonra zaten, sıkıntı da olan Türkiye iyice çamura battı. Yokluklar, kuyruklar devri başladı. Çay, şeker, yağ, sigara, benzin, gaz ve mazot bulunmaz oldu. Sokaklar iyice azıttı; her gün onlarca olay, çatışmalar, cinayetler aldı başını gitti. Halk iyice muzdarip oldu, sonunda iki yıl dolmadan, senin ölümünle boşalan milletvekilliği de dâhil olmak üzere yapılan ara seçimde ve kısmi senato seçiminde AP yeniden büyük zafer kazandı. Ecevit istifa etti, Demirel dışarıdan destekle azınlık hükümeti

11 Ercan YAVUZ, *Güneş Motel’de Bakan Olmak*, Aksiyon dergisi, 28 Haziran 1997.

Öteye Mektup

kurdu. Alınan tedbirlerle ekonomi düzelmeye başladı, yokluklar büyük oranda kalktı.

Ancak, akan kan durdurulamıyordu. Ülkenin neredeyse her tarafında sıkıyönetim ilan edilmişken, akan kanı durdurmakla görevli olanlar, maalesef başka işlerin peşindeymişler. Yıllar sonra bunu itiraf ettiler, “şartların oluşmasını bekledik” dediler. Nihayet beklenen oldu Türkiye yeni bir askeri darbeye karşı karşıya kaldı. Tek teselim, sen o günleri görmedin.

İşte böyle Atıf... Seni kaybettiğimiz o ilk günlerin, ilk ayların hafızamdan hiç silinmeyen, hep tazelenen, anlatıldıkça büyüyen o acı günlerin olayları böyle. Bizim acılarımızın yüreğimizde saklı kaldığı gibi, o günleri yaşayan ülkemın insanların da acıları hep saklı kaldı. Üzerinden geçen onlarca yıla rağmen silinmedi. Zaman zaman dost sohbetlerinde, gençlerle, çocuklarla söyleşilerimizde, gazetelere, televizyonlara verdiğim mülakatlarda yaşadığımız olayları naklettikçe hep “bunları yazsanıza” diye tepkiler aldım. Yapabilir miydim? Çocukların, dostların gayretleriyle, destekleriyle yaptım...

Aziz hatıranı armağan olsun, nurlar içinde yat, rahat uyu...

Muazzez

Zamanda Hayat Yolculuğu

Ankara Tirebolu Sokak, 32/16 no.lu evimdeyim...

*Yollar uzun dikenli, taşlı olsa da
Bastığın yer üzüntülerle dolsa da
Sel, çığ ateş önünde her ne olsa da
İzci gülerek yürü...*

İzci marşı

25 Ekim 2008

Sevgili çocuklarım ve torunlarım, merhum İbrahim'in eşi İlhan Akın, Naci ve eşi Süreyya Akın, Şeyda ve eşi Fatih Arabacıoğlu, torun Esra ve Atıf Akın ile Yiğit Arabacıoğlu, İşte beni bugün hayata bağlayan çekirdek ailem. Onların varlığı bana hep yaşama azmi ve mücadele gücü verdi.

Ben 1926 doğumluyum. Bugün 25 Ekim 2008, Tirebolu Sokak 32/16 numaralı Ayrancı-Ankara'daki dairemde 1988 Kasım'dan beri oturuyorum. Sevgili eşim Atıf'ı kaybedeli neredeyse 31 yıl oldu, büyük oğlum İbrahim aramızdan ayrıldığından beri ise 17 yılı geçti. Atıf'la beraber geçen yıllar, onsuz geçenden daha az. Fakat O hep benim yanımdaydı.

Çocuklarımı onun da arzu ettiği gibi, topluma ailemize ve kendilerine yararlı kişiler olarak yetiştirmek yaşama gayemdi. Nitekim

o feci kazayı geçirdiğimiz 4 Eylül 1991’de bedenim çok büyük hasar görmesine rağmen evlat acısının derinliği ile yüreğimin sonsuz acısı, beden acısını duyurmadı.

Yakınlarım ayağa kalkmam konusundaki umutlarını yitirdikleri halde, ben “mademki hayatta kaldım, ayakta olmalıyım” azmim ve sabrım ile ve de Allah’ın izni, doktorların ve yakınlarımın candan bakımları ve şefkatleri sayesinde, bir yıl sonra iki koltuk değneği, dört yıl sonra da tek bastonla yürümeye başladım. Görevlerim vardı. Torunlarım ve çocuklarım. Onlar için yaşamalıydım.

Kendimi tanıyıp düşünme yetisine sahip olduğum yıllardan bugünlere kadar hem güzel günler gördüm, hem de çok acılar çektim. Âdeta birbirine zıt olayları hep iç içe yaşadım. CD gibi, kaset gibi hafızamda dönüp duran, hatırlayabildiğim birçok olay, sanki dün kaydedilmiş gibi. Neler, neler var içinde! Çok etkilendiklerimi hatırladıkça yazmaya çalışacağım.

Bana göre HAYAT, Türkçe anlamlarına göre dört “H”de yaşıyor.

1. **Hayal:** Bu dönem kişinin “ben” olduğunu bilmeye başladığı 3-4 yaşından ilk gençlik yıllarına, gerçek hayata başladığı zamana kadarki süre. Bazen bu “H” diğer dönemlerde de yaşanabilir, ama yoğunluğu farklı olur.

2. **Hakikat:** Hayatı gerçeğiyle yaşamak. Bu dönem hayat mücadelesi, iş, eş, hedef ve hayallerin gerçekleşmesi veya aksi, sorumluluk dönemleri. Bu dönem uzun bir zaman diliminde devam eder.

3. **Hatıra:** Uzun veya normal hayatınızı yaşamışsınız, hayattan beklediğiniz büyük şeyler artık yok. O zaman anılarla yaşıyorsunuz, anılar koltuk değneği gibi size güç veriyor.

4. **Hesaplaşma:** Ömrünüzün sonuna yaklaştığınız bu dönemde hayatta ne yaptınız, ne yapamadınız diye kendi kendinizle hesaplaşıyorsunuz.

Bunları şimdi hatıra dönemimde kaydedebiliyorum. Zaman zaman not aldığım olaylar, lise arkadaşlarımla yaptığım yazışmalar, Atıf’la önceleri “kardeşim” diye başlayıp sonra “sevgilim” diye

devam eden mektuplar, Yassıada, Kayseri mektupları, 60 yılı aşan birikimler... Zaman zaman bunları karıştırıp o günleri tekrar yaşıyor gibiyim.

2003 yılı 19 Mayıs günü kızım Şeyda, eşi Fatih ve torunum Yiğit İstanbul'dan bir geceliğine Ankara'ya geldiklerinde, öğle yemeğine Uludağ kebabçısına gittik. Hasret giderme sohbetleri arasında "Hayatın 4 H"sini anlattım onlara. Önce Fatih, bunu bir yerde okuyup okumadığımı sordu. Ben de hiçbir yerde okumadığımı, hiç kimse-den de duymadığımı, tamamen kendi düşüncem olduğunu söyledim. O zaman 12 yaşındaki torunum, biraz da muzip bir ifadeyle söze girdi:

"Anneanne, beşinci H'yi unutmuşsunuz, bir de hamilelik dönemi var," demez mi! Onu da eksi H diye adlandırdık. Öyle ya, o da, daha doğmadan, annemin hamilelik dönemi oluversin. Erkeklerin hamilelik dönemi olmasa da, nasılsa her insan ana rahminde o dönemi geçiriyor.

Onlar o gün İstanbul'a döndüler, ben de evime, hatıralarıma döndüm. Beni Allah'ın izniyle dünyaya getiren ailemin ilk kişileriyle başlıyorum...

23 Nisan 2008

Bugün 23 Nisan 2008 Çarşamba. Büyük Atamız Atatürk'ün 1920'de Büyük Millet Meclisi'ni kurduğu, "Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir" ilkesiyle çocuklara armağan ettiği bir bayram. Yalnız çocuklara değil, içindeki çocuğu yaşatanlara da...

Hayatta acılar ile sevinçlerin iç içe yaşandığına yıllar boyu şahit oldum. İşte sarı yapraklar üzerine düşen damlaların anlamı... 1960 yılında 55 yaşındaki sevgili babamız Ekrem İzmiroğlu'nu ebedi yolculuğa da yine bir 23 Nisan günü uğurladık. Bayraklar ve şenlikler arasında son yolculuğuna çıktı.

Demirci doğup büyüdüğüm kaza merkezi. Geçmişe dayalı birbiriyle tortop olmuş dört aile içinde yerim var. İzmiroğlu ailesinin bir

ferdi olan dedemiz Hacı Nurullah Efendi, bir İstiklal Savaşı şehidi. Ölümüne giderken “*Halkım İçin Hakka Yürüyorum*” diyecek kadar mert bir millet âşığı, vatan sevdalısı. Babaannem Hacı Hafız Hesna Hanım, Karaşahin ailesinden; kayınvalidesinin dediği gibi müstesna bir kadın. Babam ailenin 3. çocuğu. İlk çocuk olan amcam Mazhar İzmiroğlu Rumi takvimle 1310 doğumlu. Münevver Halamız (1316 doğumlu), genç yaşta karnındaki çocuğu ile ölmüş, tabii biz onu hiç görmedik ve tanımadık.

Babam henüz doğmadan dedemiz annesiyle hacca gitmek üzere babaannemden izin istemiş. Büyükanнемiz de müsaadeyi ancak kendisini de götürürlerse vereceğini söylemiş. Böylece bir yıl erteleme ile bu uzun ve meşakkatli yola beraber çıkmışlar. Babaannem biz çocukken, kış gecelerinde üç ay süren bu yolculuğu bize anlatırdı.

İzmir’den gemiyle yola çıkmışlar, İskenderiye’ye uğrayıp Süveyş Kanalı’nı geçerek Kızıldeniz’de bir liman olan Taif’e inmişler. Çift hörgüçlü develerle Mekke ve Medine’ye doğru yola devam etmişler. İnecekleri zaman iki taraftan dört Arap taşıyıcı onları indirirmiş ve şuduf denilen bir odacığın içinde orta kısımda dengeyi sağlayarak yanlarına aldıkları portatif alkol ocağında çay ve kahvelerini yaparlar; yemeklerini ısıtırlarmış. Böylece zorluklara katlanarak görevlerini tamamlayıp üç ayın sonunda yine gemi ile İzmir’e dönmüşler, oradan da Demirci’ye.

Babam hac dönüşü doğmuş (1320), üç yıl sonra da Feridun Amcam. Varlığı yüzyıllar öncesine dayanan İzmiroğlu ailesi görgü, yaşı ve ticari ahlakları ile örnek bir aile. Halıcılığı Demirci’ye getiren ilk ailelerden. İzmir’le irtibatlı geniş aile fertlerinin oturduğu evler, Pazar Mahallesi’nde bir sıra teşkil ediyor. Onların birinde dedemiz ailesiyle oturuyor. Büyükanнем evlenirken ilave edilen büyük bir sofa devamında aralığa açılan iki küçük oda ve sonra büyük bir salon kadar yaz odası, karşılarıdaki manzaraları ve uzaktan yolları gören pencerelerin arasında gaz deliği denilen kırmızı ve yeşil camlı iki küçük lamba konulacak yer. İşte öyle bir malikâne.

Yıllar boyu o evde birçok misafir ağırlanmış. Milli mücadele yıllarında Demirci’de Kuvayı Milliye reisi ve de zamanın bele-

diye başkanı olan yine akrabalarımızdan Ethem Çakmakoglu'na, dedem vekâlet ediyormuş. Amcam Mazhar İzmirli Alaşehir Kongresi'nde Demirci'yi temsil eden üç kişiden biri. Kongre'de Uşak Heyeti Temsiliye merkezine seçiliyor ve havalisindeki sivil direnişin örgütlenmesinde bilfiil görevli, asker, Kuvayı Milliye'ye çalışıyor.

Ankara'ya bağlı milli kuvvetler hazırlık safhasında. Yunan Ege'yi işgal ediyor; Demirci'ye gelmeden geçtikleri yerlerde yakıp yıkmaya ve gençlerin ırzına geçme, yağmalama gibi zulümleri artmış. Şehrin ileri gelenleri Kızıl Tarla denen açtaki alana yer hazırlıyorlar ve onları bir süre oyalamak durumunda kalıyorlar. Amaç, hem memleketin yakılıp yıkılmasını önlemek, hem de Simav istikametinden geleceği bilinen Kuvayı Seyyare'ye, yani Çerkez Etem'e zaman kazandırmak. Hatta subaylarına ilerlemelerini geciktirmek amacı ile gece ziyafet vermek istiyorlar.

Memleketin en konforlu ve güzel evi olarak dedemin evi münasip bulunduğu oraya davet ediyorlar. Memleket yakılıp yıkılmıyor, ama sonradan Çerkez Ethem kolu kendi başına hareket ederek Simav'daki mahkûmları serbest bırakıyor. Mahkûmlar Taburu adı verilen kuvvetlerle Demirci'ye baskın düzenliyor ve Başalanı mevkiinde kamp kuruluyor. Tam o sırada hain bir muhbir gelip durumu Yunan kumandanına bildiriyor. Yunanlılar da ani bir baskınla Çerkez Etem'in kampını basıyor ve tarumar ediyor.

Çerkez Etem bu durumdan dedemi mesul tutuyor. Aslında o günlerde Çerkez Etem Ankara ile bağları koparmak üzere ve iyice de asileşmiş, laf söz dinlemiyor. Bu durumu bilen Ankara Hükümeti meseleye el koymak üzere İbrahim Ethem Bey'i (Akıncı) Demirci'ye kaymakam tayin ediyor.

Çerkes Etem'in çeteleri, dedemden Kuvayı Milliye'ye ait evrakları istediğinde dedem vermiyor. Yunanlılardan yedikleri baskından da onu mesul tuttuklarından ortadan kaldırmak için bahaneler arıyorlar.

Dedemin Demirci'den uzaklaşması için çevreden avluya atlılarla geliyorlar, ama dedem onları, "Ben kaçarsam ailemi taciz ederler,"

Öteye Mektup

deyip reddediyor. Çerkez Etem güçleri Hacı Müftü¹² Efendi'ye gidip isim vermeden, "Asker kaçığı oğlu olan bir babanın katli vacip midir?" diye soruyorlar ve o da, "Vaciptir," deyince dedemi idam ediyorlar.

Dedelerim Hacı Müftü İbrahim Hakkı Efendi (solda)

İzmirizade Hacı Nurullah Efendi (sağda).

Hâlbuki amcam o zamanlar hem Kuvayı Milliye'ye çalışıyor, hem de asker olarak Alaşehir, Uşak kongrelerine devam ediyor. O günleri anlatan rahmetli Naci Dayımdan çok ürpertici olaylar dinledik. Ayrıca yakın zamanda kaybettiğimiz Fatma Şengün Ablamızı anlattığına göre, büyükannem bağışlanması için bütün para ve mücevherlerini teslim etmiş; onlar hem yağma ve talan edip hem de düzmece belgelerle dedemizin canına kıymışlar. Fatma Ablamız, bir Çanakkale şehidinin üç çocuğundan biri. Demirci köylerinden getirilmiş ve ailem onu iki yaşında iken almış, evlatları gibi bakıp büyüttmüş. Büyükannemin koynunda, onun en acı günlerinde küçük yoldaşı olmuş. Onun anlattığına göre dedem mertçe karara boyun eğmiş ve vazife uğruna şehit olacağını düşünmüş ki, başı dik ve gülümseyerek karara teslim olmuş.

¹² Demirci Müftüsü Hacı İbrahim Hakkı Efendi (dedem) Bkz. *Milli Mücadelede Din Adamları*, Doç. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1997, Ankara.

Dedem Hacı Nurullah Efendi'nin halası "Kadın Ayşe", annemizin babası Müftü Dede'nin annesi oluyor. Müftü Dede sülalesi de, Emir Mehmetler olarak anılıyor. 1700'lü yıllarda Horasan'dan Anadolu'ya ilim yayma, din bilgisi öğretme amacı ile gönderiliyor ve Demirci'ye yerleşiyorlar. Yani anne tarafından dedem olan Hacı Müftü İbrahim Hakkı Efendi bilmeden, yakın akrabası Hacı Nurullah Efendi'nin ölümüne cevaz vermiş oluyor. Aslında bu hadise Çerkes Etem'in mahkûmlar taburunun ilk vukuatı da değil. Sonrasında da Demirci'de birçok adam öldürme, yaralama, yağma, talan işlerine bulaşıyorlar. Bunlardan biri de teyzemizin kocası Enver Ağabey'in babası Eyüp Enver Bey'in, kolunda İngiliz malı saat taşıdığı için gece yarısı hunharca katli hadisesidir.

İbrahim Ethem Bey, Demirci'ye geldikten sonra nihayet Demirci'de huzur ve sükûn tesis edilebilmiş. Ancak İbrahim Ethem Bey'in işi hiç de kolay olmamış; zira o günlerde sancak merkezi Manisa işgal altında bulunduğundan Mutasarrıflık da Demirci'de bulunuyor ve Çerkes Ethem'e yakınlığı ile bilinen kişilerle çalışmak zorunda bulunuyormuş. O yüzden İbrahim Ethem¹³ dağlara çıkmış, hem Yunan hem de Çerkez Ethem güçlerini takip ediyor ve savaşıyormuş. O sırada babam İzmir rüştiye mektebinde okurken Yunan işgali ile okul kapatılıyor ve sokaklara salınıp "Zito Venizelos" diye bağırırmaya zorlanıyorlarmış. Onlar ise, öyle bağırarak onurlarına dokunduğundan hemen kıvrak zekâlarıyla bir formül buluyorlar; "İspirto Venizelos" diye bağırıyorlarmış.

Amcam da ailesine o zaman Rodos'tan yazdığı mektupta, dedem hakkında İstiklal şehidi diye söz ediyor, teselli ediyor. Bu mektupları annem bilgimiz olması için zaman, zaman bize okurdu.

Babam, bu acıları yaşadığında henüz on dört yaşındaymış. Büyük amcam İzmir havalisindeymiş. Küçük amcam babamdan üç yaş küçük olduğundan babam aileye sahip çıkma görevini üstlenmiş. Halamız o arada evlenmiş ve genç yaşta karnındaki yedi aylık be-beğiyle ölmüş.

13 İbrahim Ethem AKINCI, *Demirci Akıncıları*, Ankara, 1999, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Babam aile mesuliyetini aldığı zaman ilk iş olarak pazar yerinde tuz satmaya başlamış, yani bir deyimde göre gerçekten de tuz torbası başına geçmiş. Savaş yılları ellerinde hiç nakit yokmuş. Bir ara kendi tarlalarında tütün işi yapmışlar, sonra bir dükkân açılmış. O ara babaannem babamı evlendirmek üzere harekete geçmiş. Böylece henüz on dokuz yaşındayken annem Ayşe Hanım’a talip olmuşlar. İsterken de bir Ayşe’yi verdik, torun olan bir Ayşe’yi istiyoruz, demişler. Kısmetmiş, zor şartlarda evlenmişler.

Hacı Müftü Efendi hem Atıf’ın, hem de benim dedemdi. Atıf’ın öteki dedesi Mehmet Sıtkı Efendi ise muhasebe-i hususiye kâtibi (özel idare müdürü) ve şairdi. İş gereği vilayet görevlileri ve kaymakamlarla ahabmış. Ünlü şair ve hiciv ustası Şair Eşref de o zamanlar Manisa’nın kazalarında mal müdürlüğü ve kaymakamlık görevlerindeymiş. Mehmet Sıtkı Efendi de Eşref’in hem iş arkadaşı, hem de çırağı olduğundan sık sık görüşürlermiş. O zamanlar, yeni bir düzenleme ile Eşme kaza merkezi olmuş. Mehmet Sıtkı Efendi’yi de kaymakam gelene kadar orayı toparlamak üzere görevlendirmişler.

Mehmet Sıtkı Efendi, Eşme’ye vardığında orada büyükçe bir köyden başka bir şey bulamamış. Zira daha öncesinde kaza merkezi başka bir köydeymiş. Belediye reisini sormuş, “Tarlada çift sürüyor,” demişler, meclis umumi azasını sormuş, “Dağda davar güdüyor,” demişler. Mehmet Sıtkı Efendi de bu durum karşısında dayanamamış ve hemen döktürüvermiş:

*Kazara kaza olmuş Eşme kazası,
Davar gütmekten gelir meclis azası.*

Mehmet Sıtkı Efendi, Eşme’de bulunduğu geçici görevinde mahrumiyet çekmiş. Yakınlarda bir kazada görevli olan Şair Eşref’in yanına giderek hem yıkanıp paklanma ihtiyacını gidermek, hem de birkaç kat temiz çamaşır tedarik etmek istemiş. Onunla da hasbıhalinde Eşme’nin mahrumiyetini anlatmış ve söylediği mısraları ona nakletmiş.

Kaymakam tayin edilip Mehmet Sıtkı Efendi de evine döndükten bir süre sonra Şair Eşref, Eşme kaymakamına hayırlı olsun ziyaretine gitmiş. Bakmış ki, Mehmet Sıtkı Efendi'nin anlattıkları aynıyla vaki. Dayanamamış ve Sıtkı Dede'nin mısralarını tamamlamış:

*Kazara kaza olmuş Eşme kazası
Davar gütmekten gelir meclis azası
Eşme dediğin, iki dükkân bir furun
Peynir ekmek yiye yiye, ne ağız kaldı ne burun*

Mehmet Sıtkı Efendi'nin dilden dile geçmiş daha birçok dörtlükleri, şiirleri vardı. Bunlar aile içinde hep anlatılır dururdu. Kayınvalidem (yengem) babasının hikâyelerini bize ve çocuklara hep anlatırdı. Ne yazık ki elimizde Sıtkı Dede'nin ne bir basılı eseri ne de notları mevcut. Kim bilir belki de Atıf'ın dayılarının Manisa'daki evleri boşaltılınca kaybolup gitti. Kayınvalidemi de 1975 yılbaşında (31.12.1974) kaybettik, onu kaybettikten sonra, onun hafızasındaki bu bilgiler de birkaçı dışında tümüyle kaybolup gitti.

26 Nisan 1987'de de annemi son yolculuğuna uğurladık. Ablamın büyük oğlu Samim, annemden çok dinlediği Ömer Hayyam'a ait bir dörtlüğü mezar taşına yazdırdı:

*Senden ayrılmış olan günleri yad etme
Gelmemiş bir yarının uğruna feryat etme
Gelmişin geçmişin üstüne temel kurma sakın
Bugünün zevkini sür ömrünü berbat etme.*

Annem Müftüler ailesinden, yani dedemiz İbrahim Hakkı Efendi ve Şehitoğulları ailesinden Mazlum Ağa'nın kızı Tayibe Hanım'ın üçüncü kızları. Dedemiz Emir Mehmetzade Mehmet Hilmi Efendi ve Kadın Ayşe'nin 1860 yılında, Demirci'de doğan çocukları, babasının yolunda, Manisa, Bursa, İstanbul'da ulemadan ders alarak yetmiş bir müderris. Mısır'a molla olarak gönderileceği esnada,